

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПСИХОЛОГО-ПРИРОДНИЧИЙ ФАКУЛЬТЕТ

У КОЛІ ОДНОДУМЦІВ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ФОРУМУ АСПІРАНТІВ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 053 ПСИХОЛОГІЯ

РІВНЕ
3 ЖОВТНЯ 2024
РОКУ

УДК 159.9+ 316.6

У колі однодумців: збірник матеріалів Всеукраїнського форуму аспірантів спеціальності 053 Психологія (3 жовтня 2024 року, м. Рівне). Упоряд. Р. В. Павелків, Н. В. Корчакова. Рівне : РДГУ, 2024. 66с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Рівненського державного
гуманітарного університету
(протокол № 2 від 20.02.2025 р.).

Матеріали надруковані в авторській редакції. Редакційна колегія може не поділяти поглядів авторів. Відповідальність за зміст матеріалів, точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела, достовірність іншої інформації та за додержання норм авторського права несуть автори.

Олександр ЛЕВКО*здобувач ступеня PhD кафедри вікової та педагогічної психології**Рівненського державного гуманітарного університету**м. Рівне, Україна*<https://orcid.org/0009-0004-3672-0381>

СПРИЯННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНІЙ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СТОМАТОЛОГІВ

Розвиток соціально-емоційної компетентності є важливим аспектом професійної підготовки фахівців, особливо у сферах, що передбачають інтенсивне соціальне спілкування та роботу з людьми (наприклад, медицина, освіта, соціальна робота) (Barnes, Thiele, 2023). У стоматології все частіше застосовується концепція "емоційної стоматології". Емоційна стоматологія — це цілісний підхід, що ставить в центр уваги людину та її індивідуальність. Стоматологічні захворювання не розглядаються ізольовано, натомість психологічні якості інтегруються в лікування для досягнення найкращих результатів для пацієнтів (Jones, Kahn, 2019). Вирішальним є діалог між стоматологом і пацієнтом. Через активне слухання стоматолог формує повне уявлення про пацієнта, спираючись на увагу та розуміння. Мета полягає в тому, щоб зробити лікування максимально безпечним і комфортним.

Соціально-емоційна компетентність відіграє ключову роль у професійній діяльності стоматологів, оскільки ефективна взаємодія з пацієнтами, вміння вирішувати конфліктні ситуації та підтримувати емоційний комфорт є невід'ємною складовою успішної практики. Наразі, особлива увага приділяється не лише технічним навичкам, а й здатності стоматолога до співчуття, емпатії та саморегуляції (Філоненко, 2015; Grant, Higgins, 2020).

Серед українських та світових учених, які внесли свій вклад у дослідження проблеми розвитку соціально-емоційної компетентності, загалом та як аспекту професійного становлення майбутнього лікаря, можна відзначити М. Філоненко, О. Лазуренко, М.Еліас, У.Каннінг, Дж.Мейєр. Соціально-емоційну компетентність описують як індивідуальну здатність розуміти соціальні та емоційні аспекти життя і відповідно реагувати на них (Durack, Weissberg, Pachan, 2021). Соціальна компетентність означає сукупність особистих навичок і установок, які сприяють спрямуванню власної поведінки від індивідуальної до колективної орієнтації дій. «Соціально компетентна» поведінка поєднує індивідуальні цілі дій людей з установками і цінностями групи.

Соціальна компетентність складається з двох компонентів: здатності до вирішення конфліктів і готовності до співпраці. Соціально компетентні люди володіють здатністю ситуативно керувати цими двома досить протилежними типами поведінки так, щоб реалізувати власні потреби і одночасно враховувати потреби інших (Філоненко, 2015).

Ці компетенції розвиваються на основі емоційних факторів і тісно з ними пов'язані. Уважне ставлення до власних почуттів і потреб, а також до емоцій та станів інших людей є основою для життя в соціальних системах. Незважаючи на різноманіття підходів до аналізу, є спільні риси, які стосуються основних характеристик соціально-емоційної компетентності. До них належать знання про емоції, регуляція емоцій та соціальні навички. Емоційні та соціальні компетенції тісно пов'язані між собою і суттєво впливають на якість наших соціальних відносин (Grant, Higgins, 2020). Вони визначають, наскільки добре ми можемо впоратися зі своїми емоціями та бажаннями інших людей, а також вирішувати соціальні конфлікти. Для стоматологів ці навички допомагають будувати довіру з пацієнтами та забезпечувати якісне обслуговування (Jones, Kahn, 2019). Коли мова йде про розвиток і сприяння соціально-емоційним компетенціям, мова у всіх її аспектах (мовленнєві висловлювання, невербальне спілкування тощо) є вирішальним елементом. Вона є необхідною складовою для встановлення соціальних контактів з іншими. Мова і соціальна поведінка тісно взаємопов'язані. Комунікація є, зрештою, основним елементом і/або засобом соціальної діяльності. Вона може бути підтримуючим або руйнівним елементом міжособистісних відносин.

Майбутні стоматологи, що володіють високою соціально-емоційною компетентністю, можуть краще справлятися зі стресовими ситуаціями, створювати позитивну атмосферу у клініці та підвищувати рівень задоволеності пацієнтів. Це сприяє не лише кращому результату лікування, а й загальному психічному здоров'ю самого стоматолога.

Серед методів сприяння соціально-емоційної компетентності можемо назвати психологічну підготовку, а саме впровадження курсів та тренінгів з розвитку емоційного інтелекту, що включають вправи на усвідомлення емоцій та розвитку співчуття (Barnes, Thiele, 2023); практичні заняття - використання рольових ігор для відпрацювання комунікативних ситуацій із пацієнтами, моделювання конфліктів та стресових умов; менторство - залучення досвідчених фахівців для наставництва і підтримки студентів у здобутті соціально-емоційних навичок.

Впровадження методів розвитку соціально-емоційної компетентності, таких як психологічна підготовка у варіантах курсів та тренінгів з емоційного інтелекту, є ефективним підходом для формування цих навичок. Такі курси включають в себе вправи на усвідомлення та ідентифікацію емоцій, розвиток співчуття, емпатії, навичок активного слухання та управління. Наукові дослідження підтверджують ефективність тренінгових програм, орієнтованих на розвиток психічного інтелекту, у підвищенні здатності до емоційної саморегуляції та покращенні комунікативних навичок. Крім того, такі програми сприяють зміцненню стресостійкості, підвищенню мотивації до особистісного зростання та збільшенню загального рівня задоволення життям.

Завдяки практичним завданням, що систематично повторюються, забезпечується зміцнення професійних і міжособистісних компетентностей, що в подальшому позитивно впливає на професійні результати. Рольові ігри та моделювання конфліктних і стресових умов дозволяють відпрацьовувати варіанти поведінки у складних комунікативних ситуаціях. Учасники не можуть безпечно експериментувати з емоційними реакціями, вивчати вплив невербальної комунікації, а також виробляти стратегії розв'язання конфліктів.

Ментори забезпечують роль регуляції фасилітаторів, сприяючи розвитку емоційної свідомості, ефективного вирішення конфліктів, емоційної гнучкості та впевненості у власних силах. Завдяки регулярним зустрічам з ментором студенти отримують зворотний зв'язок щодо своєї поведінки, набувають навичок управління стресом у професійних умовах та розвивають стратегії конструктивного вирішення проблемних питань. Процес менторства включає кілька етапів: встановлення довірливих стосунків, обговорення особистих цілей та професійних викликів, спільне визначення шляхів їх досягнення та рефлексію щодо отриманого досвіду. Залучення досвідчених фахівців у якості наставників дає можливість студентам розширити власне розуміння професійної етики, навчитись відповідально сприймати зворотний зв'язок та ефективно адаптувати свої поведінкові стратегії до реальних робочих.

Систематичний розвиток соціально-емоційної компетентності у студентів стоматологічних факультетів може підвищити їхню професійну ефективність, покращити якість взаємодії з пацієнтами та знизити рівень професійного вигорання. Це також сприятиме розвитку гармонійної атмосфери в робочому середовищі.

Враховуючи важливість соціально-емоційної компетентності для успішної стоматологічної практики, необхідно інтегрувати ці навички у навчальні програми для майбутніх стоматологів. Окрім технічної підготовки, соціально-емоційна компетентність має стати ключовим аспектом у підготовці висококваліфікованих фахівців.

Список використаної літератури

1. Філоненко М. М. Психологія особистісного становлення майбутнього лікаря : монографія / М. М. Філоненко. – Київ : Центр учбової літератури, 2015. – 312 с.
2. Barnes L., Thiele T. Developing Social-Emotional Learning in Vocational Education: A Multilevel Approach. *Journal of Vocational Education and Training*. 2023. – 45, № 2. – P. 123–139.

3. Durack JA, Weissberg RP, Pachan M. Meta-analysis of After-School Programs Focused on Development of Personal and Social Skills in Children and Adolescents. *American Journal of Community Psychology*. 2021. 68, № 3. P. 627–648.
4. Jones, S. M., Kahn, J., et al. The Evidence Base on How We Learn: Supporting Social, Emotional, and Academic Development. Consensus Report. *Washington: National Commission*. 2019. 150 p.
5. Grant H., Higgins ET A Framework for Social-Emotional Competency in Healthcare Settings / H. Grant, ET Higgins // *Journal of Emotional Education*. 2020. 7, № 1. P. 45–63.

ЗМІСТ

Булах І., Казанцев В. Метод інтерпретації в контексті психодинамічного підходу та психоаналітичної терапії	3
Вашенюк А., Кулаков Р. Проблема обдарованості в контексті психологічних досліджень	6
Галицька О. Особливості мотивації особистості до духовного зростання	9
Демида П. Освоєння конкурентної арени: розвиток навичок подолання труднощів у торгових представників	11
Дерполоук О. Активні медитації, як інноваційний підхід до профілактики емоційних порушень у роботі з жінками в умовах еміграції	14
Івасенко О. Проблема інтеграції та методологія психології	17
Каграманян М. Психологічні стратегії для профілактики та подолання больових відчуттів у роботі стоматолога: практичні рекомендації та сучасні підходи	20
Левко О. Сприяння соціально-емоційній компетентності майбутніх стоматологів	23
Луцик Г. Факторний аналіз у дослідженні структури готовності майбутніх психологів до роботи зі схильними до девіантної поведінки підлітками	26
Молочко Я. Нарцисичний симптомокомплекс як чинник соціальної адаптації	28
Паламарчук В., Кулаков Р. Формування професійного мислення як науково-психологічна проблема	31
Паламарчук В., Кулаков Р. Соціально-психологічні аспекти професійного спілкування сучасного фахівця	34
Панашук І., Павелків Р. Відповідальність як психосоціальна категорія	37
Пасічник Л. Психологічні особливості почуття провини та адитивної поведінки особистості	40
Патута Б. Детермінанти виникнення втоми від співчуття у медичних сестер	43
Петриченко О., Федоренко А. Пошук можливостей розвитку та актуалізації асертивності студентської молоді в умовах воєнного стану	46
Ронжес О. Глибинні інтерв'ю як інструмент дослідження адаптації людини до цифровізації	49
Сидоркевич Д., Павелків Р. Професійна компетентність як науково-психологічна проблема	51
Щирук І. Психологічні особливості діагностики та корекції осіб постраждалих в умовах бойового стресу	54

Юрчук О. Особливості формування емоційної стійкості майбутніх психологів в стресогенних умовах 57

Янкавс Ю., Кулакова Л. Комунікативна компетентність майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту як психолого-педагогічна проблема 61

